EURORETT

Orientering om nye regler og rettsavgjørelser fra EU- og EØS-organer
Utgitt av Lovdata i samarbeid med Senter for europarett ved Universitetet i Oslo

ISSN 0805-1232 (TRYKT)
ISSN 1503-8270 (ELEKTRONISK)
NR. 4 2023
MARS

AV INNHOLDET:

Krav til opphold for rett til dagpenger

Nettbil-sagaen endelig avgjort i Høyesterett

Vern av personvernombud

Suksessive søknader om internasjonal beskyttelse

Reduksjon av forbrukerkreditt ved førtidig tilbakebetaling

Synlighetskravet for bestanddeler i designretten

Ny NAV-skandale?

UTGITT AV LOVDATA

Ansvarlig redaktør:
Professor
dr. juris Finn Arnesen

Redaktører:
Bisma Rasool
Åshild Eliassen
Ida Henriette Toftner

Krav til opphold for rett til dagpenger

Høyesterett avsa 16. februar 2023 dom i sak HR-2023-301-A. Saken gjelder hvorvidt oppholdskravet i folketrygdloven for rett til dagpenger er i strid med EØS-retten.

Sakens bakgrunn

I april 2019 ble mannen «A» tiltalt for grovt trygdebedrageri etter å ha mottatt dagpenger uten å informere Nav om at han periodisk oppholdt seg i Sverige i uker av gangen. Folketrygdloven § 4-2 krever opphold i Norge for å motta dagpenger ved arbeidsløshet. Saken ble satt på vent høsten 2019 grunnet mulig strid mellom folketrygdlovens krav og EØS-retten. EFTA-domstolen avga to uttalelser om at det ikke er i strid med EØS-retten å kreve opphold i Norge for å motta dagpenger, med mindre tilfellet er omfattet av forordning (EF) nr. 883/3004 [Trygdeforordningen] artikkel 64, 65 og 65a, se sak E-13/20 og E-15/20 (begge omtalt i EUR-2021-12-3). Mannen ble dømt i lagmannsretten.

Høyesteretts vurdering

Problemstillingen

Førstvoterende innleder med å forklare reglene om dagpenger i folketrygdloven. Dagpengeordningen skiller seg fra andre trygdeytelser og krever at mottakeren oppfyller flere aktivitetskrav med mål om å komme seg tilbake i jobb så raskt som mulig. Oppholdskravet er begrunnet i å hjelpe mottakeren med å komme seg raskere tilbake i jobb og i kontrollhensyn.

Høyesterett vurderer forholdet mellom trygdeforordningen og EØS-avtalens regler, og påpeker at trygdeforordningen ikke harmoniserer medlemsstatenes trygdeordninger, noe som også ble fremhevet i HR-2021-1453-S *NAV* (omtalt i EUR-2021-12-1). Derfor kan EØS-statene i utgangspunktet fastsette innholdet i sine nasjonale trygdeordninger. Trygdeforordningen begrenser imidlertid medlemsstatenes frihet til å sette bosteds- eller oppholdskrav, se E-13/20.

For å sikre overholdelse av EØS-retten må rekkevidden av forordningens regulering av ytelser ved arbeidsløshet fastlegges. Deretter må det vurderes i hvilken grad reguleringen harmoniserer medlemsstatenes adgang til å sette bosteds- eller oppholdskrav. Dette reiser et spørsmål om forholdet mellom primær- og sekundærretten. Høyesterett fremholder at om primærretten supplerer sekundærretten, avhenger av om rettsakten totalharmoniserer det aktuelle rettsspørsmålet. Ved totalharmonisering vil ikke primærretten være et supplerende rettsgrunnlag, slik at rettsspørsmålet vil måtte løses med grunnlag i sekundærretten alene.

Høyesterett tolker forordningens artikkel 63 og 7 for å avgjøre om forordningen åpner for opphold i utlandet mens medlemmet mottar dagpenger og om dette uttømmende regulerer adgangen til å fastsette bosteds- eller oppholdskrav for dagpenger.

EFTA-domstolens rådgivende uttalelser

EFTA-domstolen konkluderte med at bosteds- eller oppholdskrav for rett til dagpenger er tillatt under trygdeforordningen, med unntak av tilfellene som reguleres av forordningens artikler 64, 65 og 65a. Trygdeforordningen regulerer rettsspørsmålet uttømmende, slik at primærretten ikke er anvendelig.

Førstvoterende drøfter betydningen av EFTA-domstolens rådgivende uttalelser. Selv om uttalelsene ikke er formelt bindende for EFTA-landenes domstoler, skal det legges stor vekt på EFTA-domstolens forståelse av EØS-retten. Det

krever derfor gode og tungtveiende grunner for at EFTA-domstolens forståelse av EØS-retten skal fravikes, jf. *NAV*-dommen.

Tolkningen av artikkel 63, jf. 7

Artikkel 63 regulerer opphevelse av bostedskrav ved ytelser knyttet til arbeidsløshet. I bestemmelsen står det at artikkel 7 bare får anvendelse på tilfeller omhandlet i artikkel 64, 65 og 65a. Artikkel 7 forbyr bostedskrav som vilkår for å motta kontantytelser. Det var klart at A ikke var omfattet av tilfellene omhandlet i artiklene 64 til 65a. Høyesterett tolker artikkel 63 sammenholdt med artikkel 7 slik at i andre tilfeller enn de omhandlet i artikkel 64 til 65a, har medlemsstaten adgang til å stille bostedskrav for rett til dagpenger.

Det ble anført at artikkel 63 og 7 kun gjaldt krav om bosted, og ikke regulerte adgangen til å *oppholde* seg utenlands med dagpenger. Høyesterett var uenig i dette og la til grunn EFTA-domstolens tolkning i E-13/20 om at artikkel 7 også regulerer adgangen til opphold i utlandet med dagpenger.

Selv om trygdeforordningen har til formål å fremme fri bevegelighet, utgjorde ikke dette en tilstrekkelig grunn til å fravike EFTA-domstolens forståelse. Det ble vist til at trygdeforordningens regulering av ytelser ved arbeidsløshet står i en særstilling, se E-13/20.

Om trygdeforordningen er uttømmende

Til slutt vurderte Høyesterett om kravet til opphold må prøves mot reglene om fri bevegelighet i EØS-avtalens hoveddel. Ifølge Høyesterett er EFTA-domstolens begrunnelse for hvorfor trygdeforordningen uttømmende regulerer situasjonen knapp.

EU-domstolens avgjørelser om ytelser ved arbeidsløshet konkluderer med at primærretten gjelder når situasjonen faller utenfor trygdeforordningens regulering, se sak C-406/04 og C-228/07. I disse sakene var ikke mottakerne underlagt krav om å være tilgjengelig for arbeidsmarkedet. Rekkevidden av disse dommene er imidlertid usikker. Høyesterett viser til andre avgjørelser som tyder på at reguleringen av ytelser ved arbeidsløshet er uttømmende og ikke kan suppleres av primærretten, se sak C-551/16 (omtalt i EUR-2018-10-4) og de forente sakene C-41/79, 121/79 og 796/79.

Høyesterett konkluderer med at trygdeforordningen uttømmende regulerer adgangen til eksport av ytelser for arbeidsløshet. Høyesterett fant ingen grunn til å fravike EFTA-domstolens forståelse av EØS-retten.

Særmerknad fra dommer Falch

Annenvoterende er uenig, og mener at bare de tilfellene som omfattes av artiklene 64 til 65a er uttømmende regulert, slik at primærretten fortsatt kan anvendes i de andre tilfellene som omfattes av artikkel 63. Dette betyr at primærretten kan brukes i As sak.

Selv om annenvoterende er uenig med EFTA-domstolen, utgjør ikke det en tilstrekkelig grunn til å fravike de rådgivende uttalelsene. Men annenvoterende bemerker at det ikke er nødvendig å ta stilling til om primærretten får anvendelse, siden EFTA-domstolen ikke har utdypet spørsmålet nærmere. Annenvoterende finner at oppholdskravet i folketrygdloven § 4-2 uansett er et rettferdiggjort inngrep i den frie bevegeligheten, slik at primærretten ikke ville gitt A rett til å motta dagpenger ved opphold i en annen EØS-stat.

Høyesteretts konklusjon

Oppholdskravet for rett til dagpenger i folketrygdloven § 4-2 er forenlig med EØS-retten. Det ble lagt stor vekt på EFTA-domstolens rådgivende uttalelser. Fire dommere begrunnet resultatet i at oppholdskravet er forenlig med trygdeforordningen og at EØS-avtalens hoveddel ikke kommer til anvendelse. Flertallets forståelse er at utenfor de tilfeller regulert i forordningens artikkel 64 til 65a, står medlemsstaten fritt til å fastsette oppholdskrav for rett til dagpenger. Én dommer var uenig i denne forståelsen av trygdeforordningen og tok ikke stilling til om EØS-avtalens hoveddel kom til anvendelse. Mindretallet bygget på at oppholdskravet i folketrygdloven § 4-2 uansett ville ha vært et rettferdiggjort inngrep i den frie bevegeligheten i EØS-avtalen hoveddel.

Forordning (EF) nr. 883/2004 er inntatt i EØS-avtalens vedlegg VI (Trygd) og vedlegg X (Generelle tjenester). Forordningene er gjennomført i norsk rett ved lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 1-3 a. Særmerknadene kan kanskje leses som en oppfordring til EFTA-domstolen om grundig grunngivning av de standpunktene den inntar.

(HR-2023-301-A)

IHT

Nettbil-sagaen endelig avgjort i Høyesterett

Høyesterett avsa 16. februar 2023 dom i sak HR-2023-299-A. Saken gjelder gyldigheten av konkurransetilsynets vedtak om å forby Schibsted ASAs kjøp av aksjemajoriteten i Nettbil AS.

Sakens bakgrunn

Mediekonsernet Schibsted ASA er majoritetseier i Finn AS, som driver markedsplassen «finn.no». Bruktbiler er en av flere kategorier på nettstedet, og både privatpersoner og bilforhandlere kan opprette annonser for salg av bil. Finn er ikke involvert i salgsprosessen, men tilbyr bare annonseplass. Betaling for annonsen skjer uten hensyn til utfallet av salget.

Nettbil AS ble opprettet i 2017, og driver markedsplassen «nettbil.no» for bruktbiler. Privatpersoner og

bedrifter kan auksjonere biler til bilforhandlere. Nettbil tilbyr en sammensatt tjeneste til private selgere. Blant annet vil en kundebehandler gi en veiledende verdivurdering av bilen, i tillegg til at selskapet organiserer en teknisk kontroll hos NAF. Det er kun registrerte forhandlere med brukthandelbevilling som får tilgang til markedsplassen. Dersom budet blir akseptert etter auksjonen, vil Nettbil kjøpe bilen fra selgeren og videreselge til forhandleren. Bilselgeren trenger ikke å betale for tjenesten dersom salget ikke skjer.

Gjennom en kombinert aksjekjøps- og investeringsavtale kjøpte Schibsted 57% av aksjene i Nettbil samtidig som det ble gjennomført en kapitalutvidelse som medførte at Schibsteds eierandel i Nettbil ble 67%. Schibsted fikk med dette enekontroll i Nettbil, og transaksjonen innebar en foretakssammenslutning slik dette er definert i konkurranseloven § 17 første ledd bokstav b. Etter konkurranseloven § 16 skal konkurransetilsynet forby foretakssammenslutninger som i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse. I november 2020 fattet konkurransetilsynet vedtak som forbød foretakssammenslutningen mellom Schibsted og Nettbil. Bakgrunnen for vedtaket var at Schibsted ville få enekontroll over både Finn og Nettbil, som ifølge tilsynet tilhørte samme marked, og dermed svekke konkurransen mellom begge selskapene. Konkurranseklagenemnda kom til samme resultat.

Høyesteretts vurdering

Spørsmålet i saken er om foretakssammenslutningen «i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse». Dersom dette besvares benektende, hadde ikke Konkurransetilsynet hjemmel til å forby foretakssammenslutningen. Høyesterett starter med å vise til forholdet mellom § 16 og konkurransereglene i EU-/EØS-retten. Det følger av Prop.37 L (2015–2016) at bestemmelsen skal tolkes på samme måte som artikkel 2 nr. 3 i forordning (EF) nr. 139/2004 («fusjonsforordningen»). Videre skal rettsanvendelsen følge praksis fra EU-domstolen, Kommisjonen og ESA.

I henhold til Kommisjonens retningslinjer for vurdering av horisontale foretakssammenslutninger (heretter «fusjonsretningslinjene»), krever vurderingen av om det foreligger en svekkelse av konkurransen en markedsavgrensning og en konkurranseanalyse. Poenget med markedsavgrensningen er å identifisere det relevante markedet, som dermed danner grunnlag for vurderingen av konkurransen mellom foretakene. Ved markedsavgrensningen skal både det geografiske og det relevante produktmarkedet identifiseres. I gjeldende sak er det ingen tvil om at det geografiske markedet er Norge, slik at Høyesterett kun vurderer hva som utgjør det relevante produktmarkedet.

Det fremgår av ESAs kunngjøring om avgrensning av det relevante produktmarkedet (heretter «kunngjøringen»), at «det relevante produktmarkedet» utgjøres av varer eller tjenester som forbrukerne anser som substituerbare ut fra egenskaper, pris og bruksområde. Videre følger det av kunngjøringen at vurderingen av spørsmålet om forbrukere anser varer som substituerbare, kan gjøres ved hjelp av SSNIP-testen (Small but Significant Non-transitory Increase in Prices). SSNIP-testen angir et tenkt scenario der den ene varen får en liten prisøkning. Dersom forbrukerne da bytter over til en annen vare, vil disse varene tilhøre samme marked. Klagenemnda hadde ikke gjennomført en SSNIP-test i gjeldende sak. Høyesterett bemerker at det er ikke en ugyldighetsgrunn at SSNIP-testen ikke er gjennomført, ettersom det finnes andre verktøy for å avgrense det relevante markedet, se T-699/14. Vurderingen av substituerbarhet kan gjøres basert på kvalitative forhold, som blant annet kundeundersøkelser og foretakenes interne dokumenter.

Tjenestene til Finn og Nettbil er innholdsmessig ganske ulike, med en stor prisforskjell. Det betyr nødvendigvis ikke at de ikke kan tilhøre samme marked. En stor prisforskjell mellom varene kan imidlertid tilsi at de tilhører ulike produktmarkeder, særlig når varene ikke er identiske, se T-342/99. Klagenemnda la til grunn at tjenestene til foretakene tilhører samme produktmarked, men Høyesterett er ikke enig. Finn tilbyr kun rubrikkannonser, mens Nettbil overtar hele biltransaksjonen. Videre er Nettbil sin tjeneste 10 til 30 ganger dyrere. Det har formodningen mot seg at forbrukere vil bytte over til Nettbil dersom Finn sine tjenester får en mindre prisøkning. Schibsteds interne dokumenter viser også at de ikke anser Nettbil som en konkurrent.

Høyesterett går deretter over til konkurranseanalysen, som er ment å identifisere fusjonens virkninger på konkurransen. Vurderingen går ut på å sammenligne situasjonen på markedet med og uten fusjonen, se fusjonsretningslinjene. Dersom markedsavgrensningen viser at produktene ikke tilhører samme marked, er det vanskelig å anse konkurransen som svekket. Høyesterett kommer derfor frem til at det ikke er noe grunnlag for en konkurranseanalyse, ettersom tjenestene ikke er i samme marked. Analysen i gjeldende sak ville uansett vært basert på den samme kvalitative vurderingen som under markedsavgrensningen, og dermed ført til samme resultat.

Høyesteretts konklusjon

Anken fra konkurranseklagenemnda forkastes.

Det er første gang Høyesterett avgjør en sak om konkurranseloven § 16 og § 18, og dommen er derfor av prinsipiell betydning. Saken har fått betydelig oppmerksomhet i media siden tilsynets vedtak. Det er interessant at Høyesterett tilsynelatende legger større vekt på Kommisjonens og ESAs retningslinjer enn det

EU-domstolen selv gjør. Videre kunne Høyesterett gjort vurderingstemaet for markedsavgrensningen tydeligere i subsumsjonen. Høyesterett la først til grunn at SSNIP-rammeverket ikke er den eneste måten å vurdere etterspørselssubstituerbarhet på, ettersom nemnda ikke hadde avgrenset markedet ut i fra SSNIP-testen. Allikevel brukes tankesettet i SSNIP for å vurdere om nemndas kvalitative markedsundersøkelse var tilstrekkelig.

(HR-2023-299-A)

BR

Vern av personvernombud

EU-domstolen avsa 9. februar 2023 prejudisiell avgjørelse i sak C-453/21. Saken gjelder tolkningen av forordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) [GDPR].

Sakens bakgrunn

FC har vært ansatt i det tyske selskapet X-FAB siden 1993, hvor han både er formann i samarbeidsutvalget og nestformann i det sentrale samarbeidsutvalget for alle selskapene i konsernet til X-FAB. I 2015 ble FC personvernombud i både X-FAB, morselskapet og dets andre datterselskaper.

På anmodning fra datatilsynet i Thüringen i 2017, fratok selskapene FC vervet som personvernombud med øyeblikkelig virkning. FC anla søksmål for å få fastslått at han fortsatt er personvernombud for X-FAB. X-FAB anfører at det foreligger risiko for interessekonflikt hvis FC fyller rollene som personvernombud og formann for samarbeidsutvalget samtidig. Saken står nå for Bundesarbeidsgericht (forbundsdomstol for arbeidsrettslige saker i Tyskland) som er foreleggende domstol.

EU-domstolens vurdering

Første spørsmål

Det første spørsmålet er om nasjonal lovgivning som fastsetter at behandlingsansvarlig eller databehandler bare kan frata en ansatt vervet som personvernombud dersom det foreligger en vesentlig grunn, er i strid med artikkel 38 (3) (2), selv om oppsigelsen ikke skyldes personvernombudets utførelse av sine oppgaver.

Artikkel 38 (3) (2) fastslår at personvernombudet ikke skal «avsettes eller straffes» for å utføre sine oppgaver. Bestemmelsen gjelder alle personvernombud, uavhengig av deres ansettelsesforhold hos den behandlingsansvarlige eller databehandleren. EU-domstolens tolkning i C-534/20 tilsier at personvernombudet skal være beskyttet mot enhver avgjørelse som enten bringer vervet til opphør, at vedkommende stilles dårligere, eller som utgjør en sanksjon.

Bestemmelsen er ment å verne personvernombudets funksjonelle uavhengighet. Dette følger for det første av forordningens formål om et høyt beskyttelsesnivå for vern av fysiske personer i Unionen. Det følger også av sammenhengen i artikkel 38, som blant annet bestemmer at personvernombudet ikke skal motta instrukser om utførelsen av sine oppgaver, at vedkommende skal rapportere direkte til det høyeste ledelsesnivået hos den behandlingsansvarlige eller databehandleren, og at personvernombudet er underlagt taushetsplikt.

Medlemslandene står fritt til å fastsette et sterkere vern av personvernombudet innenfor rammene av forordningen og EU-retten. Men et vern av personvernombudets verv som går så langt at det forhindrer ethvert opphør, også når vedkommende ikke kan utføre oppgavene i full uavhengighet på grunn av en interessekonflikt, vil gjøre det vanskelig å realisere formålet med forordningen. Det er opp til den foreleggende domstol å vurdere om de tyske reglene om avskjedigelse av personvernombud er forenlig med EU-retten.

Annet spørsmål

EU-domstolen vurderer deretter hva som utgjør en «interessekonflikt» etter artikkel 38 (6).

Artikkel 38 (6) fastslår at personvernombudet kan utføre andre oppgaver og ha andre plikter, men at den behandlingsansvarlige eller databehandleren skal sikre at det ikke fører til en «interessekonflikt».

Også denne bestemmelsens formål er å verne personvernombudets funksjonelle uavhengighet. Personvernombudets oppgave er å kontrollere at bedriften overholder forordningen, andre personvernregler og bedriftens egne personvernretningslinjer. Personvernombudet kan derfor ikke få oppgaver eller plikter som setter vedkommende i posisjon til å fastlegge formål med og midler til behandlingen av personopplysninger i bedriften.

Vurderingen av om det foreligger en «interessekonflikt» skal gjøres konkret på grunnlag av alle relevante omstendigheter etter gjeldende regler.

EU-domstolens konklusjon

Artikkel 38 (3) (2) er ikke til hinder for at nasjonal lovgivning fastsetter at en behandlingsansvarlig eller databehandler kun kan bringe et personvernombuds verv til opphør der det foreligger vesentlig grunner, selv om opphøret ikke er relatert til personvernombudets utføring av sine oppgaver, så lenge lovgivningen ikke gjør det vanskelig å gjennomføre forordningen.

Det kan foreligge en «interessekonflikt» etter artikkel 38 (6) når personvernombudet får andre oppgaver eller plikter som medfører at vedkommende kan fastlegge formål og midler til behandlingen av personopplysninger.

Forordning (EU) 2016/679 er innlemmet i EØS-avtalens vedlegg XI og gjelder som norsk lov med EØS-tilpasningene, jf. lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) § 1.

(C-453/21)

ÅE

Suksessive søknader om internasjonal beskyttelse

EU-domstolen avsa 12. januar 2023 prejudisiell avgjørelse i de forente sakene C-323/21 til C-325/21 om forordning (EU) nr. 604/2013 av 26. juni 2013 om fastsettelse av kriterier og ordninger for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse inngitt i en medlemsstat av en tredjelandsborger eller en statsløs [Dublin III].

Sakens bakgrunn

I sak C-323/21 søkte B om internasjonal beskyttelse i Tyskland, men fikk avslag fordi han allerede hadde søkt om internasjonal beskyttelse i Italia. Tyske myndigheter anmodet Italia om å ta tilbake ansvaret for B, og italienske myndigheter aksepterte anmodningen. Dette utløste en seksmånedersfrist for gjennomføring av overføringen. I mellomtiden reiste B til Nederland og søkte om internasjonal beskyttelse der. Nederland avslo også søknaden med samme begrunnelse som Tyskland, anmodet Italia om å ta tilbake ansvaret for B, og fikk aksept fra Italia. B dukket deretter opp vekselvis i Tyskland og Nederland og søkte igjen om internasjonal beskyttelse. Etter den første fristens utløp, oppsto det uenighet om hvilken medlemsstat som var ansvarlig for å behandle Bs søknad.

Tilsvarende søkte F i sak C-324/21 om internasjonal beskyttelse i Nederland, men hadde tidligere søkt i Italia. Da han søkte i Tyskland også, oppsto samme spørsmål som i førstnevnte sak. K i sak C-325/21 søkte om internasjonal beskyttelse i Frankrike, men fikk avslag fordi han allerede hadde søkt om internasjonal beskyttelse i Østerrike. Østerrikske myndigheter aksepterte anmodningen om å overta ansvaret, men i mellomtiden søkte K om internasjonal beskyttelse i Nederland og fikk samme behandling.

Sakene foranlediget to prejudisielle spørsmål. Raad van State (øverste domstol i forvaltningsrettslige saker i Nederland) er foreleggende domstol.

EU-domstolens vurdering

Første spørsmål

Det første spørsmålet gjelder artikkel 29 og situasjonen hvor en frist for overføring av en tredjelandsstatsborger er begynt å løpe i forholdet mellom den anmodede medlemsstaten og en første anmodende medlemsstat, men personen i mellomtiden har søkt om internasjonal beskyttelse i en tredje medlemsstat som den anmodede stat også har akseptert overføring fra. Spørsmålet er om ansvaret for å behandle personens søknad går over til den første anmodende medlemsstaten ved den første fristens utløp. Den foreleggende domstolen ønsker også opplyst hvilke konsekvenser utløpet av fristen har for den tredje medlemsstaten.

En søknad om internasjonal beskyttelse skal kun behandles av én medlemsstat. Dersom søkeren befinner seg i en annen medlemsstat enn den som skal behandle søknaden, skal søkeren ifølge artikkel 29 (1) overføres fra den anmodende medlemsstat til den ansvarlige medlemsstat «så snart som mulig og senest innen seks måneder» etter at medlemsstaten har etterkommet anmodningen om å overta eller ta tilbake ansvaret for vedkommende. Ansvaret går over fra den ansvarlige medlemsstaten til den anmodende medlemsstaten dersom overføringen ikke er gjennomført ved fristens utløp. Forordningen regulerer ikke tilfellet hvor søkeren i mellomtiden søker om internasjonal beskyttelse i en tredje medlemsstat.

Tilbaketakelsesprosedyren omfatter ifølge artikkel 23 og 24 personer som inngir en ny søknad i en annen medlemsstat både i tilfeller som i artikkel 20 (5) hvor det fortsatt ikke er avgjort hvilken medlemsstat som er ansvarlig for å behandle søknaden, og tilfeller som i artikkel 18 (1) (b) til (d) hvor ansvaret allerede er fastlagt. EU-domstolen legger til grunn at prosedyren retter seg mot både den andre og den tredje medlemsstaten personen inngir søknad til. Alle involverte medlemsstater må derfor overholde forordningens frister.

Hensynet bak seksmånedersfristen i artikkel 29 (1) er å gi den anmodende medlemsstaten og den anmodede medlemsstaten tid til å organisere overføringen. Forordningen fastsetter ingen samordningsmekanisme for suksessive søknader. Hver anmodende medlemsstat skal dermed forholde seg til en seksmånedersfrist fra datoen dens anmodning ble akseptert av den anmodede medlemsstaten, også når fristen for overføring av søkeren mellom en tredje medlemsstat og den anmodede allerede er begynt å løpe.

I tilfeller hvor søkeren unndrar seg, fastsetter artikkel 29 (2) at den anmodende medlemsstaten unntaksvis kan forlenge fristen til maksimalt 18 måneder. Unndragelse eller forsvinning kan ikke avbryte eller forlenge fristen ut over dette. Dermed fører heller ikke det at søkeren drar til en tredje medlemsstat og inngir en ny søknad om internasjonal beskyttelse, til at den første fristen for overføring avbrytes.

EU-domstolen konkluderer med at ansvaret for behandling av en søknad om internasjonal beskyttelse går over på den anmodende medlemsstaten idet fristen for overføring utløper, selv om søkeren i mellomtiden har inngitt en ny søknad i en tredje medlemsstat.

Etter at ansvaret har gått over til den første anmodende medlemsstaten, kan den tredje anmodende

medlemsstaten framsette en anmodning til den nye ansvarlige medlemsstaten innen fristene som er fastsatt i artikkel 23 (2).

Annet spørsmål

Det andre spørsmålet gjelder artikkel 27 (1) sammenholdt med fortalepunkt 19 og situasjonen hvor en tredjelandsstatsborger har inngitt søknader om internasjonal beskyttelse suksessivt i tre medlemsstater. Spørsmålet er om søkeren i forbindelse med en klage i henhold til artikkel 27 (1) over overføringsvedtak til den første medlemsstaten, vedtatt av den tredje, kan påberope seg at ansvaret for behandlingen av søknaden har gått over til den andre av disse medlemsstatene etter vedtakelsen om overføring, som følge av utløpt frist for overføring.

Søkeren har ifølge artikkel 27 (1) rett til et effektivt rettsmiddel mot overføringsvedtak, i form av en klage eller overprøving av faktiske og rettslige forhold. I lys av utviklingen på forordningens område må søkeren kunne få prøvd overholdelsen av både prosessuelle regler og reglene om plassering av ansvar for å behandle søknaden.

EU-domstolen har tidligere fastslått at søkeren også kan påberope seg omstendigheter som er inntruffet etter at overføringsvedtaket ble fattet, se C-194/19 (omtalt i EUR-2021-7-6). Slike omstendigheter kan for eksempel være utløpet av fristene i artikkel 29.

EU-domstolens konklusjon

Artikkel 29 i Dublin III-forordningen skal tolkes slik at ansvaret for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse går over til den anmodende medlemsstaten som følge av utløpet av fristene for overføring i artikkel 29, selv om personen i mellomtiden har inngitt en ny søknad i en tredje medlemsstat, og den anmodede medlemsstaten har akseptert en anmodning om tilbaketakelse også fra denne medlemsstaten.

Artikkel 27 (1) sammenholdt med fortalepunkt 19 og Chartrets artikkel 47 skal tolkes slik at en tredjelandsstatsborger som suksessivt har inngitt søknad om internasjonal beskyttelse i tre medlemsstater, har rett til et effektivt rettsmiddel i den tredje av disse medlemsstatene som gjør det mulig å påberope seg at ansvaret for behandlingen av søknaden har gått over til den andre av disse medlemsstatene som følge av utløpet av overføringsfristen fastsatt i artikkel 29.

Forordning (EU) nr. 604/2013 gjelder som norsk lov, jf. utlendingsloven § 32 (4). Dette har sin bakgrunn i Avtale mellom Norge og Island og Det europeiske fellesskap om kriterier og mekanismer for å avgjøre hvilken stat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad som fremlegges i Norge, Island eller en medlemsstat.

(C-323/21 til C-325/21)

ÅE

Reduksjon av forbrukerkreditt ved førtidig tilbakebetaling

EU-domstolen avsa 9. februar 2023 prejudisiell dom i sak C-555/21. Saken gjelder tolkningen av artikkel 25 (1) i direktiv 2014/17/EU om kredittavtaler for forbrukere i forbindelse med fast eiendom til boligformål og om endring av direktiv 2008/48/EF og 2013/36/EU og forordning (EU) nr. 1093/2010 (Boliglånsdirektivet).

Sakens bakgrunn

Forbrukervernforeningen Verein für Konsumenteninformation (VKI) saksøkte UniCredit Bank Austria AG (UCBA) fordi bankens kredittavtale ikke ga rett til reduksjon av behandlingskostnader som var uavhengige av avtalens varighet ved førtidig tilbakebetaling av lånet. Den øverste domstolen i Østerrike har forelagt saken for EU-domstolen.

EU-domstolens vurderinger

Spørsmålet er om nasjonal lovgivning som begrenser forbrukerens rett til reduksjon av den samlede kredittkostnaden ved førtidig tilbakebetaling til kun å omfatte renter og kostnader som er avhengig av avtalens varighet, er i strid med direktivets artikkel 25 (1).

Artikkel 25 (1) pålegger medlemsstatene å sikre at forbrukere kan innfri sine kredittforpliktelser før avtalen utløper, og at de da har rett til en reduksjon i kredittkostnadene for den gjenværende delen av avtalens løpetid.

Vurderingen av hva slags kostnader som faller inn under «forbrukerens samlede kredittkostnader» i artikkel 25 (1) skal tolkes vidt. Ifølge direktiv 2014/17/EU artikkel 4 (13) og direktiv 2008/48/EF artikkel 3 (g), inkluderes alle kostnader som forbrukeren skal betale i forbindelse med kredittavtalen og som er kjent for kredittgiver. Enkelte kostnader omfattes ikke, som avgifter eller gebyrer til notar eller tinglysingskostnader. Det er opp til den nasjonale domstol å vurdere om kostnadene omfattes av begrepet. Domstolen har tidligere vist i sak C-383/18 (omtalt i EUR-2020-2-5) at det ikke er mulig å fastslå den nøyaktige rekkevidden av begrepet i direktiv 2008/48/EF artikkel 16, og at det samme gjelder for direktiv 2014/17/EU artikkel 25 (1).

EU-domstolen understreker at definisjoner i forbrukerrettighetslover bør samsvare og komplettere hverandre for å sikre rettsvisshet og et høyt beskyttelsesnivå for forbrukerne, se artikkel 1 og fortalepunkt 19, 20 og 15.

Ifølge EU-domstolen har artikkel 25 (1) ikke som formål å sette forbrukeren i samme situasjon som om kredittavtalen var inngått med kortere løpetid, mindre beløp eller andre vilkår. Det sentrale er å tilpasse

avtalen til omstendighetene ved den førtidige tilbakebetalingen. Dermed mener EU-domstolen at kostnader som forbrukeren må betale til kreditor eller tredjepart for tjenester utført på tidspunktet for førtidig tilbakebetaling og som er uavhengig av avtalens løpetid, ikke omfattes av retten til reduksjon i artikkel 25 (1).

Hvis reduksjonen av de samlede kredittkostnader begrenses til kostnader som avhenger av avtalens løpetid, er det en risiko for at forbrukerens rett undermineres dersom kredittgiveren ensidig definerer hva slags kostnader som avhenger av avtalens løpetid. Det er og en risiko for at forbrukeren pålegges høyere engangsutgifter på avtaleinngåelsestidspunktet, da dette minimerer kostnader avhengig av avtalens løpetid, se C-383/18.

Forbrukere og domstoler har vanskeligheter med å fastslå om kostnader er avhengig av avtalens løpetid eller ikke. EU-domstolen påpeker at kredittgivere og kredittformidlere har en opplysningsplikt før avtaleinngåelse etter direktivets artikkel 14 (1) og (2) som omfatter en plikt til å gi opplysninger om hvorvidt kostnadene er engangs- eller løpende kostnader. Dette gir forbrukeren muligheten til å kontrollere om kostnadene objektivt sett er avhengig av avtalens løpetid eller ikke.

EU-domstolen kommer til at reduksjon av de samlede kredittkostnadene begrenses til å omfatte kostnader som er avhengig av avtalens løpetid. Medlemsstatene må sørge for at kostnader som pålegges forbrukeren uavhengig av avtalens varighet, ikke objektivt sett kan betraktes som godtgjørelse for kreditor for midlertidig bruk av kapital eller tjenester som ennå ikke var levert til forbrukeren ved tidspunktet for den førtidige tilbakebetalingen, og som dermed berettiger reduksjon etter 25 (1).

EU-domstolens konklusjon

Forbrukerens rett til reduksjon i de samlede kredittkostnadene ved førtidig tilbakebetaling av lånet etter artikkel 25 (1) i boliglånsdirektivet omfatter ikke kostnader som er uavhengige av avtalens varighet.

Direktiv 2014/17/EU er innlemmet i EØS-avtalens vedlegg XIX (Forbrukervern), og gjennomført i norsk rett ved lov 18. desember 2020 nr. 146 (finansavtaleloven) og lov 16. desember 2022 nr. 91 (låneformidlingsloven). Det kan virke som om dommen står i kontrast til C-383/18 som omhandlet retten til reduksjon ved førtidig tilbakebetaling i forbrukerkredittdirektivet.

(C-555/21)

IHT

Synlighetskravet for bestanddeler i designretten

EU domstolen avsa 16. februar 2023 prejudisiell avgjørelse i sak C-472/21. Saken gjelder tolkningen av direktiv 98/71/EF om rettslig vern av mønstre [Designdirektivet, Mønsterdirektivet].

Sakens bakgrunn

Det tyske selskapet Monz har et designvern for sitt sykkelsete i Tyskland, som ble registrert i 2011. Designet er kun registrert med et bilde av undersiden som illustrasjon:

I 2016 sendte selskapet Büchel en ugyldighetserklæring til DPMA (den tyske patent- og varemerkemyndighet) om designvernet til Monz, med anførsel om at designet ikke oppfylte vilkårene for registrering. Büchel påstår at undersiden av sykkelsetet ikke er synlig ved vanlig bruk av sykkelen, ettersom «synlighet» er et krav for å registrere designet på bestanddeler. DPMA avviste erklæringen i 2018, men avgjørelsen ble anket. Saken står for Bundesgerichtof (føderaldomstol i Tyskland), som er den foreleggende domstolen.

EU-domstolens vurdering

EU-domstolen tolker artikkel 3 (3) og (4) om at en bestanddel i et sammensatt produkt må være synlig for å bli registrert som et design. Det første spørsmålet er om «synlighet» enten skal vurderes ut ifra bestemte betingelser for *bruken* av det sammensatte produktet, eller om det er tilstrekkelig at det er objektivt mulig å gjenkjenne designet. I den forbindelse vurderer EU-domstolen hva som skal betegnes som sluttbrukerens «normale bruk» av et sammensatt design.

EU-domstolen bemerker at sykler er sammensatte produkter etter artikkel 1 (c), og at et sykkelsete derfor er en bestanddel etter artikkel 3 (3). En bestanddel er nytt og har individuell karakter – som er kravene for registrering – når to vilkår er oppfylt. Det relevante vilkåret i gjeldende sak er at «bestanddelen … fortsatt er synlig under normal bruk av produktet», se artikkel 3 (3) (a). Utseendet til bestanddelen skal derfor ikke bli utvisket sett sammen med resten av produktet, se C-123/20. Videre følger det av fortalens punkt 12 at beskyttelsen ikke omfatter de elementene i bestanddelen som ikke er synlige etter montering.

Det er ikke tilstrekkelig å gjøre en abstrakt vurdering av om bestanddelen er synlig, uten å vurdere den konkrete bruken av produktet. Bestanddelen trenger imidlertid ikke å være synlig til enhver tid mens produktet er i bruk. Hvorvidt en bestanddel er synlig, skal vurderes ut ifra synsvinkelen til både sluttbrukeren og en tredjeperson.

REDAKSJONENS ADRESSE:

EuroRett
Senter for europarett
Karl Johansgate 47
0162 Oslo
eurorett@jus.uio.no
Telefon: 22 85 96 74
For kopi av materiale kontakt: 22 85 93 52
Kun henvendelser vedrørende nyhetsbrevets innhold. Alle andre henvendelser rettes til Lovdata.

ABONNEMENT:
Lovdata
Postboks 6688
St. Olavs plass
0129 Oslo
marked@lovdata.no
Telefon: 23 11 83 00

EuroRett kommer ut ca. 20 ganger pr. år

Abonnementspris:
Kr. 500 pr. kvartal,
kr 125 for overskytende eksemplar.
Spesialpris for studenter er kr. 494 pr. år.
Prisene er inkl. mva.

Abonnenter på papirutgaven av EuroRett kan ved henvendelse til Lovdata få passord som gir tilgang til elektroniske utgaver av tidsskriftet. Disse er tilgjengelige på: *http://lovdata.no/pro/tidsskrift/*

EU-domstolen vurderer deretter om hva som utgjør «normal bruk». «Normal bruk» er definert som «sluttbrukerens anvendelse, med unntak av vedlikehold, service eller reparasjon» i artikkel 3 (4). Spørsmålet er om «normal bruk» svarer til den bruken som enten er tilsiktet av produsenten eller designeren av *bestanddelen*, produsenten eller designeren av *det sammensatte produktet* eller sluttbrukerens sedvanlige bruk av produktet.

Den tyske versjonen bruker uttrykket «bruk i overensstemmelse med sitt formål» («bestimmungsgemäße Verwendung»). De andre språkversjonene bruker imidlertid uttrykket «normal bruk», blant annet den engelske, franske, spanske og italienske. Dette tilsier at bestanddelen skal være synlig under «normal» eller «sedvanlig» bruk. EU-domstolen viser til Kommisjonens innlegg, som påpeker at «normal» eller «sedvanlig» bruk vanligvis vurderes ut ifra hensikten til produsenten eller designeren av det sammensatte produktet. Kommisjonen bemerker imidlertid at EU-lovgiver i dette direktivet mente å vise til sluttbrukerens sedvanlige bruk av produktet. Vurderingen skal derfor ikke utelukkende baseres på produsentenes eller designernes hensikt.

Artikkel 3 (4) presiserer ikke hvilken type bruk som er omfattet, slik at bestemmelsen kan tolkes bredt. «Normal bruk» omfatter både den sedvanlige bruken av produktet, og tilknyttede handlinger som er sedvanlige fra sluttbrukerens perspektiv. Dette gjelder blant annet transport og oppbevaring av produktet.

EU-domstolens konklusjon

«Synlighet» i artikkel 3 (3) og (4) skal vurderes ut ifra en normal bruk av det sammensatte produktet, der bestanddelen skal være synlig selv etter å ha blitt montert på resten av produktet. Bestanddelens synlighet under «normal bruk» skal vurderes ut ifra synspunktet til forbrukeren og en tredjeperson. «Normal bruk» omfatter både den primære bruken av produktet og tilknyttede handlinger som sluttbrukeren anser som sedvanlige. Dette gjelder ikke vedlikehold, service eller reparasjon.

Direktiv 98/71/EF er inntatt i EØS-avtalens vedlegg XVII (Opphavsrett) og gjennomført i norsk rett ved lov 14. mars 2003 nr. 15 om beskyttelse av design (designloven). Foruten å avklare vurderingstemaet for bestanddelens synlighet under «normal bruk», er dommen også illustrerende for viktigheten av å vurdere de ulike språkversjonene under tolkningsprosessen.

(C-472/21)

BR

Ny NAV-skandale?

NAV varslet i en pressemelding 1. februar 2023 at de endrer praksis for familieytelser. Bakgrunnen for endringen er EFTA-domstolens uttalelse om at overgangsstønad til enslig forelder er omfattet av trygdeforordningen (omtalt i EUR-2022-12-5). Ved vurderingen av folketrygdloven § 15-2 om tre års forutgående medlemskap i trygden, skal NAV medregne tid tilbragt i en annen EØS-stat, se forordningens artikkel 6. NAV har hittil lagt til grunn at overgangsstønad til enslig forsørger verken var omfattet av gjeldende trygdeforordning eller forløperen til denne. Dette er altså feil, og innebærer at det foreligger EØS-stridig og ulovlig praksis tilbake til 1994.

BR